

VESTNIK PROSVETNIH ZVEZ
V LJUBLJANI IN MARIBORU
LETNA NAROČNINA 15 DIN

Krščanska mati.

(Govor za materinski dan.)

Krščanska družina je vzgojiteljica človeštva in pri tem svetem opravilu zavzema v družini prvo mesto mati. Največja milost, katero more Bog človeku na zemlji dati, je brezdvomno: dobra, krščanska mati. Namenoma poudarjam, ne ljubeča mati, kajti če je mati prevzeta samo svetnega duha, če v otroku svojem ne vidi ničesar drugega, kot objekt svoje ljubezni, potem ta njena ljubezen prav gotovo ni za otroka koristna, nasprotno le premnogokrat pogubna. Toda krščanska mati vidi v otroku nekaj več, in zato je njena ljubezen močna, kakor smrt in prav zato je taka krščanska mati izmed vseh darov božjih največji dar.

Mati ima v družini pri vzgoji otrok prvo besedo. V prvih šestih letih je vzgoja človekova odvisna edino le od matere. Kar se v poznejših letih v otroku razvije, je sad vzgoje prvih šestih let.

Da pa more mati v krščanski družini svoje otroke prav vzgajati, so ji potrebne gotove kreposti. Omenjali bi samo tri osebne in tri socialne kreposti krščanske matere.

I. Krščanska mati mora biti močna v pravi notranji pobožnosti, močna v samoodpovedi in nesebični požrtvovalnosti, ter jo mora prevevati prava materinska ljubezen do njenih otrok.

A. V nekem kraju na južnem Ogrskem je lep, pomenljiv poročni običaj. Ko novoporočenca zapustita cerkev, ponudi belooblečena deklica nevesti sveto razpelo in lepo brušen kozarec. Nevesta drži oboje nekaj časa v rokah, potem pa izroči križ enemu izmed svatov, kozarec pa deklici nazaj. Ta pa ga izpusti na tla, da se razdrobi.

To naj bi pomenilo sledeče: Tako dolgo, dokler starši, predvsem mati, drži križ v rokah, to je, dokler obrača svoj pogled v Boga, vlada tudi v družini blagoslov božji. Če pa mati odstrani iz družine križ, če preneha v družini molitev, če se ne spoštuje več Boga in njegove zapovedi, tedaj se tudi sreča v družini razbije, kakor se je razbil na dan njune poroke brušen kozarec. Torej naj novoporočenca odneseta izpred poročnega oltarja nauk: če hočeš srečo v družini, skrbi, da se bo v njej spoštoval Bog in glej, da boš ti, mati, zlasti prežeta prave, notranje pobožnosti.

Ali ni to čednost, ki jo mora imeti vsaka mati? Le pomislimo na težke dolžnosti, ki jo čakajo pri vzgoji otrok. Koliko milosti in blagoslova božjega potrebuje, da more te svete dolžnosti bogu vsečno izpolnjevati!

Ne govorim o telesnem blagostanju otrokovem. Mati ima še vse višje naloge: ona mora srce otrokovo oplemeniti. Ona je angel varuh, ki mora raj otroškega srca čuvati in to je brez blagoslova božjega nemogoče. Le mati, ki zna moliti, bo znala tudi svoje otroke učiti očenáš in češčenomarijo.

B. Če mati skrbi za to prvo krepost, skrbi samaposebi tudi za drugo, namreč, da je nesebično požrtovalna in močna v samoodpovedi.

Kako občudujemo junakinje prvih časov krščanstva! Povsod so bile znane, kjer je šlo za žrtve in za pričevanje Kristusovega nauka. Mlada ali priletna, izobražena ali preprosta, bogata ali revna, plemkinja ali hči sužnjé, vse enako gledamo, kako stopajo s kvišku dvignjeno glavo pred rablja, ne da bi trepetale pred natezalnico in mučilnim orodjem. Vesele so, da so obsojene, s smehljajočim obrazom se poslavljajo od življenja, in če se jim oči orosé s solzami, so to

solze hvaležnosti do Boga, ki jih pusti zanj trpeti. Da, žene prvih kristjanov so znale trpeti.

Ali naj tako junaštvo dandanes v katoliški Cerkvi premine? Naš čas res ne zahteva mučeniške krvi, zahteva pa še vedno junaških src, ki znajo trpeti. Ne zahteva junaških žena, ki bi izkrevavele pod rabljevím mečem, pač pa takih, ki znajo same sebe žrtvovati svoji družini. V družini stoji žrtveni oltar, pred katerim mora krščanska mati v sveti velikodušnosti dan na dan darovati.

Potrpežljiva v nadlogah, močna v težavah življenja se mora varovati vsega, kar bi moglo škodovati družinski sreči; živeti mora samo za moža in za otroke. Vse to pa zahteva obilo junaškega, požrtovalnega duha.

Križ in rožni venec drži kristjan na mrtvaškem odru v rokah. To sta tudi dve pravi znamenji našega življenja. Molitev in žrtev mora biti naše celo življenje, da donaša blagoslovljen sad. Molitev in žrtev pri krščanski materi pa rodi tretji sad: materinsko ljubezen in zvestobo.

C. Otroci imajo zmisel za pravo, zvesto materinsko ljubezen. Otroci dobro vedo, kdaj jih mati ljubi. Trdo ravnanje zapušča prepogosto krvavečo rano, katera se v življenju navadno nikdar več ne zaceli. Otroci so občutljivi kot nežne rastlinice. Vrtnar jih mora skrbno čuvati, one so ustvarjene samo za solnce in toploto; mrzla slana in ledeni veter jih umorita. Če pa se rastlinica skrbno in ljubeče vzgaja, tedaj raste in se razvija ter zraste v krepko, močno drevo, ki ga vihar le težko podre na tla.

Prav takšno je otroško srce. Ono potrebuje solnčnih, toplih žarkov ljubezni. Treba ga je varovati slane pohujšanja in zapeljevanja, mora biti orošeno z roso pobožnosti, in neprestano ga je treba čistiti in plemeniti, kakor čistj vrtnar malo drevesce pogubnih izrastkov. Vse to pa zahteva velike skrbnosti, čuječnosti in materinske ljubezni.

Taka torej mora biti žena-mati v krščanski družini. Pogled obrnjen proti nebu, v rokah križ v velikodušni požrtovalnosti, poleg nje otrok v skrbnem varstvu in ljubezni. Taka je bila predpo-

doba in vzor krščanske družine v nazarški hišici.

II. Poleg teh osebnih kreposti pa so dandanes krščanski materi potrebne še druge, socialne kreposti.

Današnji čas bolehajo ljudje zlasti na treh boleznih: na nenasitnem hlepenju po uživanju, ki meje npravnosti premnogokrat daleko presega, potem na skrajni zapravljenosti kot posledica prve, in slednjič imajo ljudje dandanes premalo zmišla za red in skrbno domače življenje.

Zato ima krščanska žena-mati posebno nalogo, da se tem ljudskim boleznim kolikor mogoče postavi v bran. Tri rešila sredstva so proti tem boleznim, namreč: preprostost, varčnost in domačnost.

A. Vsak človek ima pravico do dobrot, ki jih nudi človeku življenje, zato ravno jih je Stvarnik človeku dal. Vsak človek, ki vestno izpolnjuje dolžnosti, ki mu jih nalaga poklic, ima tudi pravico do zadostne plače. Tudi poštena zabava ni nobenemu človeku prepovedana. Po težkem dnevnem naporu potrebuje duh, kakor tudi telo, razvedrilo. Delo je človeku ukazano od Stvarnika. Evangelij ne pridiguje o brezdélju, nasprotno, poudarja, da je lenoba začetek vseh pregreh. Tudi je Bog naravnost ukazal staršem, kakor otrokom, stremeti za časnim premoženjem v krščanskem duhu. To veli četrta božja zapoved, ko ukazuje staršem: delajte, da preskrbite otrokom časno blagostanje in jim zasigurate življenjski obstoj, in otrokom: pomagajte staršem pri delu in zaslužku! Torej skrbeti za časno premoženje ni prepovedano, ampak naravnost zapoved božja.

Toda daleko različna od tega stremljenja po premoženju, ki ga Bog želi od nas, pa je ona neomejena strast po dobičku, dobičkolovstvo, ki vsega človeka takorekoč prevzame, da mu je srce navezano le na časnost, da služi denar le zato, da more uživati in si privoščiti vse naslade življenja na račun drugih.

In kakšne so posledice te neomejene želje po uživanju? Na dlani ležijo: uničijo npravno življenje in vso družinsko srečo. Ali moremo pregledati vso socialno bedo, prešteti vse razrvane družine, njih gorje in nesrečo ter obup, povedati

vse grehe in zablode, ki izvirajo iz te nenasitne želje po uživanju?

Zato pa je poklicana zlasti žena-mati, ki ji je izročeno varstvo družine in skrb za domači mir in blagostanje, da gleda zlasti na to, da se v družino ne zaneša ta brezmejno škodljivi pohlep po uživanju. Ona sama mora predvsem skrbeti za skromno družinsko življenje, člane družine navajati k skromnosti in se trdno zavedati, da je to ena prvih socialnih kreposti, katero današnji čas zahteva od krščanske matere.

B. Dandanes veliko tožimo nad pomanjkanjem in bedo, ki vlada po mnogih družinah. Glavna korenina tega zla je podraženje življenjskih potrebščin. Je pa še drug vzrok, in sicer v družinah samih, ker ne znajo varčevati.

Varčnost. To je beseda, ki se dandanes skoraj ne sme izgovoriti. Naš čas ne zna več varčevati in kdor varčuje, je v nevarnosti, da bo ostal ljudstvu v zasme. In vendar je in ostane varčnost krepost, ki je v očigled današnji strašni mizeriji potrebnejša kot kdajkoli, in kdor njo priporoča, je le resničen prijatelj svojega naroda. Vse prizadevanje po zenačenju premoženja ne bo doseglo, da bi bili na svetu enkrat samo bogati ljudje. S temi dejstvi moramo računati kot z gotovimi, in misliti moramo na drugačno rešitev socialnega neblagostanja po družinah. Rešitev je samo v tem, da z modro in premišljeno varčnostjo usposobimo družinsko življenje, da bo članom družine prijetno tudi v skromnih razmerah.

In zopet je tu žena-mati prva, ki mora to krepost imeti in jo uriti, kajti na njej je skrb gospodarstva v družini. Varčevanje pa je umetnost, kateri se mora človek zgodaj znati priučiti in katero mora tudi znati učiti. Mati je poklicana za to, da svoje otroke že zgodaj navaja k varčevanju. Kar se mlad nauči, star znaš. Le na ta način bomo zopet vzgojili varčne gospodarje in gospodinje in zanesli blagostanje po družinah. Varčnost pridobiva bogastvo in utrjuje družinsko srečo.

C. Dandanes se tudi mnogo toži nad tem, da moške radi zapuščajo družine. Stara, lepa navada, da so mati, oče in

otroci preživeli večerne ure v prijetnem, družinskem krogu, je, žal, v premnogih družinah že zginila. Krivda leži na možeh, ker se jim ne zdi doma prijetno, ker jih želja po uživanju žene drugam; pa tudi na ženah leži prav pogosto krivda, ker ne znajo ali nočejo napraviti možu in družini prijetnega bivališča. In to greni možem življenje v lastni hiši. Žena mora biti središče družinskega družabnega življenja. Red, ki vlada v domu, mora moža, ko pride po napornem delu

na svoj dom na odpočitek, razveseljevati in ga navezati na dom, da ne bo čutil potrebo, hoditi kam drugam. Res, da je po mnogih družinah beda, pa tudi v neugodnih razmerah more zmisel za red, ženina prijaznost in materinska dobrotu ustvariti članom družine prijeten dom.

Taka mora biti torej žena v krščanski družini in le na ta način bo ostala družina to, kar je v načrtu božjem, namreč zemeljski raj, v katerem se srečno vsele trije: oče, mati in otrok.

I. D.:

O vzgoji voditeljev.

V Socialni misli 1927, str. 245, piše o naših izseljencih Franc Miklavčič, bivši uradnik avstrijskega zunanega ministrstva na Novi Zelandiji, kjer je bilo precej slovanskih izseljencev iz Avstrije. Proti koncu svojega spisa pravi:

»Predvsem se pograša pri nas vzgoja k samostojnosti, podjetnosti, iniciativnosti.« V tem gleda enega izmed vzrokov, zakaj morajo naši ljudje opravljati v tujini skoro izključno samo podrejena dela.

Ali lahko kaj pripomorejo naše organizacije k temu, da bo dal naš narod od leta do leta več voditeljev, bodisi doma ali v tujini?

Na to vprašanje moramo odgovoriti, da je za voditelja človek toliko sposobnejši, čim večja je njegova duševna in npravna izobrazba. Vsaka organizacija rabi voditelja in ga skuša najti med tistimi, ki najboljše poznajo »dušo« organizacije in nudijo po svojem osebnem poštenju največ jamstva, da bodo svojo voditeljsko moč rabili v korist celoti.

Iz tega je jasno, da naša izobraževalna organizacija tem bolj vzgaja ljudi za voditelje, čim intenzivneje vrši svojo nalogo. Čim bolj odpre svojim članom vpogled v pravo pojmovanje življenja, čim bolj jih navda z željo, da bi skušali bližnjemu koristiti, tem bolj jih vzgaja za voditelje. Vedno moramo podčrtavati lepo misel, ki jo je izrazil Krek v uvodu k Dostavkom Socializma, da je namreč veliko večja dobrotu to, če skušam za-

mašiti vire revščine, kakor če obdarim posameznega siromaka.

Par migljajev, kako naj se vzgajajo društveniki naših prosvetnih društev za vodstvo.

Predvsem s tem, da vlada v društvu in zlasti v odboru pravi demokratični duh! Samo po sebi je vsako mnenje enako vredno, pa naj ga izreče izobražen odbornik, ali pa navaden delavec ali kmečko dekle! Mnenje velja toliko, kolikor držijo razlogi, ki jih kdo navaja za svoje mnenje. Če ni v društvu tega duha, je v odboru dolčas ali pa mrtvilo.

Posamezni odborniki naj dobe torej svoj delokrog, če so za to sposobni. Čim več bo kdo delal v društvu, tem bolje bo spoznal cilj in »dušo« društva in tem porabnejši bo za društveno delo. Kdor pa ne opravlja z veseljem tudi skromnega dela v društvu, navadno tudi za važnejše delo ne bo poraben.

Pri tem pa seveda noben društveni voditelj ne bo pozabil, da je človek tem sposobnejši za vodstvo, čim bolj je prost samoljubja. Radi tega je tudi gojitev verskega življenja v društvu močna pomoč pri vzgoji voditeljev. (Baš nasprotno kakor mislijo tisti, ki so izgubili stik z verskim življenjem in ki gledajo v vernosti neko škodo pri vzgoji vodilnih osebnosti!)

Iz vsakega člana pa nikdar ne bomo vzgojili dobrega voditelja. Kakor se pesnik rodi, tako se rodi tudi voditelj. In

veliki voditelji v politiki, v znanosti, v gospodarstvu, v umetnosti so redki pojavi, ki pa vtisnejo svoji dobi pečat za desetletja in stoletja.

(Prim. o tem članek dr. J. Ščetinca v Luči XXII, 248—251: »Odgoja vodac in tam citirano literaturo, n. pr. Mgr. dr. A.

Pieper, »Der Führerberuf«, München-Gladbach, 1922, dalje Pieper, »Warum versagten die Gebildeten als Führer des Volkes«, München-Gladbach, 1924, in Pieper, »Wie wird der Akademiker ein Führer des Volkes?«, München-Gladbach, 1924.)

Prosvetna razstava.

Kakor so razvideli naši braveli iz št. 1 do 2 lanskega letnika, namerava prirediti Prosvetna zveza v Ljubljani prosvetno razstavo. Prvotni namen je bil, da bi se bila vršila razstava že lansko leto ob priliki jesenskega velesejma v prostorih velesejma. Načrt za razstavo naj bi bil napravil g. arhitekt Plečnik. Ta si je zamislil monumentalno razstavo v velikem obsegu, ki naj bi predložila vse prosvetno delo katoliške cerkve v Sloveniji, torej dobo celega tisočletja. Na razstavi naj bi bili spomeniki cerkvene umetnosti iz vseh časov, vse publikacije Mohorjeve družbe od njenega početka, vsi listi in knjige KTD v Ljubljani itd. itd. To bi bila razstava v velikem stilu, ki naj bi si jo ogledali ne le posamezniki, ampak tudi društva, šole itd.

Izkazalo se je pa, da taka razstava presega sredstva in moči, ki so na razpolago Prosvetni zvezi. Radj tega se je odločila Prosvetna zveza za razstavo v manjšem obsegu, ki bi bila nekaka priprava in poskus za veliko razstavo, ki bi se priredila kdaj pozneje. Za letos bi se pa vršila samo razstava, ki bi ob desetletnici naše države predložila katoliško prosvetno delo v tem desetletju. Razstava bi bila torej ena izmed prireditev, s katerimi bo Prosvetna zveza proslavila desetletnico naše države. Vršila se bo, če ne pridejo kake posebne ovire vmes, 8., 9. in 10. septembra 1928 v treh stranskih dvoranh hotela Uniona. (Velika dvorana bo rezervirana za istočasne prireditve. Ena izmed teh prireditev bi bila morebiti pevska tekma vseh pevskih okrožij in skupen nastop vseh pevskih okrožij.)

Iz te omejitve je tudi razvidno, kdo naj razstavi in kaj naj se predvsem raz-

stavi. Razstavila bo Prosvetna zveza s svojimi odseki Ljudskim odrom, Pevsko zvezo in Slovensko krščansko žensko zvezo; razstavili bodo Orli in Orlice, naša založništva (Mohorjeva družba, Jugoslovanska tiskarna in knjigarna, Cirilova tiskarna in knjigarna v Mariboru, Nova založba), naše znanstvene organizacije (Leonova družba, Bogoslovna akademija), delavstvo s svojimi prosvetnimi organizacijami (»Krekova mladina«) in s svojim tiskom (»Pravica«, »Ogenj«), dijaštvo z vsem, kar priča o njegovem kulturnem delu. Protialkoholna zveza in Sveta vojska bo razstavila svoj tisk in priprave, s katerimi pospešuje brezalkoholno produkcijo. Da bo vsak obiskovalec razstave videl tudi bogato zbirko vseh potrebščin za radio, je umevno samo po sebi.

Kateri predmeti pa naj se razstavijo? Razstavilo se bo, kakor rečeno, predvsem to, kar predločuje delo naših organizacij v zadnjih desetih letih. Te omejitve pa nikkakor ne pojmuje tako, kakor bi bili s tem lepi in zanimivi predmeti iz prejšnje dobe izključeni. Obratno: želeli je, da razstavi vsako društvo tudi značilne predmete iz svoje prejšnje zgodovine. »Omejitev« na zadnje desetletje naj pomeni predvsem to, da naj bo to desetletje razstavljeno kar mogoče izčrpno. Tako naj n. pr. naša založništva razstavijo vsa dela, izdana po letu 1918. Dobrodošla so pa tudi reprezentativna ali pa zelo stara in zgodovinsko važna dela iz prejšnje dobe. Naj razstavi n. pr. Mohorjeva družba tudi svoje prve knjige, svoje znamenite rokopise iz vseh dob, zraven pa vse publikacije zadnjih desetih let, oziroma devetih let, ako knjige za letošnje leto še ne bodo dotiskane.

Kar pa jih bo, te naj se razstavijo, (Zlasti dragocena bi bila Koroščeva knjiga o postanku naše države, s katero bo Mohorjeva družba proslavila desetletnico naše države. Toda njen avtor je baš letos tako zaposlen z važnejšim delom, da je mogoče, da se bo knjiga, ki še ni vsa napisana, nekoliko zakasnila.)

Ce gremo sedaj v podrobnosti, kateri predmeti naj se razstavijo, nimamo začasno povedati ničesar drugega nego to, kar smo rekli že pred dobrim letom. Ta odstavek torej v glavnem kar ponovimo iz lanskega letnika. Približna razdelitev v pošte prihajajočih predmetov bi bila:

1. zastave;
2. slike društvenih domov, načrti za nje in modeli;
3. slike častnih članov;
4. slike socialno-prosvetnih tečajev;
5. slike katoliških shodov, slavnostnih sprevodov in manifestacij;
6. spominski predmeti: plakati, sporedi, letaki, prosvetni zemljevidi;
7. prosvetna literatura: Vestnik, Naš dom itd.
8. vse tiskovine in statistične knjige;
9. diagrami, ki kažejo razvoj in stanje prosvetnih društev;
10. ljudski oder, mali modeli odrov in gledaliških dvoran;
11. vzorno urejena knjižnica;
12. kino-aparati, filmi, skioptiki, diapozitivi za skioptične slike, radio-aparati, stereoskopi, mikroskopi itd.;

13. vzorci urejenih kmečkih in delavskih stanovanj, slike vzornih vrtov itd.

Sicer pa skoro ni treba, da bi posameznim društvom podrobno naštevati, kaj naj razstavijo. Predlagati jim hočemo rajši drugo pot, ki bo slehernemu društvu prav jasno pokazala, kaj naj pošlje za razstavo: vsako društvo naj namreč priredi doma svojo razstavo vsaj pred 26. avgustom 1928! Taka razstava bo pokazala ne samo, katere predmete za razstavo ima društvo, ampak tudi, kaj je na razstavi vzbudilo posebno zanimanje. In to naj se pošlje potem v Ljubljano. Po možnosti se bo teh krajevnih razstav udeležil tudi kak zastopnik Prosvetne zveze.

Vsaka taka razstava daje društvom povod, da zbirajo gradivo za svojo zgodovino in s tem za zgodovino katoliškega gibanja pri nas sploh. Dandanes nimamo v našem slovstvu še nikake sistematične zgodovine našega katoliškega gibanja. To je znatna vrzel v našem slovstvu. Radi tega se je odločila Prosvetna zveza za delo, ki bo združeno s precejšnjimi žrtvami: izdala bo knjigo o zgodovini katoliškega gibanja pri Slovencih s posebnim ozirom na prosvetno gibanje. Knjiga bo izšla ob priliki prosvetne razstave. Če bo knjiga pisatelju lepo uspela, ne bo nič manjše važnosti nego razstava sama. Zato nanjo že danes opozarjamo.

Radio — Ljubljana.

Tako je naslov novemu odseku Prosvetne zveze, kateremu uravnava delokrog sledeči pravilnik:

§ 1.

Radio — Ljubljana je odsek Prosvetne zveze v Ljubljani. Njega namen je:

a) širiti potom radiofonije dnevne novice, metereološka, borzna, ekonomska in industrijska poročila. Prirejati muzikalne in pevske koncerte, oddajati operne in dramske predstave, pospeševati prosveto, izobrazbo in umetnost potom predavanj in tečajev;

b) širiti radiofonijo zlasti s tem, da vzbuja zanimanje za radio in pomaga radio interesentom v tehničnem in komercialnem oziru.

§ 2.

Da more Radio — Ljubljana vršiti svojo nalogo:

a) prevzame v najem, v svoj obrat in organizacijo Radio oddajno postajo v Domžalah;

b) adaptira primerno stavbo v Ljubljani v studio;

c) ustanavlja male radio oddajne postaje širom Slovenije;

d) izdaja lastne publikacije;

e) vodi nakup in prodajo radio materiala, radio aparatov ter prevzema po pravila in montažo istih;

f) nabavlja si premičen in nepremičen inventar;

g) sklepa vse s temi nalogami v zvezi stoječe pogodbe.

§ 3.

Po pogodbi med ministrstvom pošte in telegrafa ter med Prosvetno zvezo v Ljubljani, odobrene po min. svetu broj 18.850 od 29. decembra 1927, mora obsegati dnevni program 150 minut, med katerim je vsaj 60 minut prvovrstne glasbe. Odsek je strogo dolžan držati se tega določila, kakor tudi ostalih obratnih pogojev, ki se bodo določili ob prevzemu postaje.

§ 4.

Celo podjetje se finansira na ta način, da si Prosvetna zveza najame posojilo v potrebni višini. Garancijo za to posojilo nudi Prosvetna zveza svojim upnikom na ta način, da ti lahko imenujejo po enega člana v komercialni odbor, kateri ima polno pravico glasovanja in odločanja v gremijalnih in komercialnih zadevah. Prosvetna zveza se zaveže, da bo posojilo vrnila, kakor hitro ji bodo dopuščale finančne razmere.

§ 5.

Organi Radio — Ljubljana so: Komerčni odbor, prosvetni odbor in eksekutiva.

§ 6.

Komerčni odbor sestavljajo zastopniki onih zavodov, kateri posodijo PZ kapital. Ostale člane odbora pa imenuje PZ sama.

§ 7.

Komerčni odbor ima sledečo nalogo: 1. Skrbeti za redno poslovanje oddajne postaje v Domžalah, studia v Ljubljani in voditi nadzorstvo nad trgovino radio materiala; 2. nadzorovati celo podjetje, zato imajo člani popoln vpogled v poslovne knjige; 3. izvoliti v eksekutivo 3 člane; 4. sklepati in podpisovati pogodbe in pisma, ako tega ne prepuusti eksekutivi; 5. izvoli si predsedni-

ka, podpredsednika, gospodarja, blagajnika in zapisnikarja. V odbor lahko koptira tudi tehničnega strokovnjaka; 6. sklicevati seje po potrebi. Sklepi postanejo polnomočni, če jih sprejme večina zastopnikov denarnih zavodov in večina zastopnikov PZ.

§ 8.

Kadar PZ vrne posojeni kapital, preneha s tem funkcija odbornika komercialnega odbora za dotični zavod. Za nadaljnjega člana ga potem imenuje PZ sama.

§ 9.

Prosvetni odbor določi odbor PZ. Njegova naloga je zlasti skrbeti za tedenski, mesečni in letni program in za čim popolnejše produkcije. Odbor si poišče sodelovanja pri institucijah in pri posameznih strokovnjakih. Sestavlja proračun prosvetnega dela, katerega predloži v odobrenje eksekutivi ter sklepa pogodbe s sodelujočim ansamblom.

§ 10.

Člani prosvetnega odbora si izvolijo predsednika in določijo referate za dnevne vesti, godbo in peje, ljudsko univerzo, mladiška predavanja, potopisna in zabavna.

§ 11.

Eksekutiva obstoji iz 3 članov, katere voli komercialni odbor, in je le izvršujoč organ komercialnega in prosvetnega odbora. Eksekutiva mora: 1. sestavljati letni proračun; 2. sprejemati na predlog PZ za to potrebno osebje in odločati o nagradah in plačah sodelujočih; 3. voditi poslovne knjige na trgovski bazi, ločeno od poslovnih knjig PZ, kar izvršuje blagajnik PZ; 4. sestavljati za vsako leto do konca marca bilanco, katero mora predložiti komercialnemu odboru; 5. izvrševati vse z namenom odseka obstoječe posle.

* * *

Nova doba je nastopila, ko je človeški um izumil radio. Problem samote, oddaljenosti od mesta, od kulturnih ognjišč je vsled te iznajdbe takorekoč rešen. V zadnji gorski vasi bo lahko naš človek vsak dan in vsak večer čul novice, ka-

tere so se dogodile dotični dan. Deleženi bo vseh prosvetnih, glasbenih prirediteljev, katere se bodo vršile v Ljubljani. Tudi za naše društvenike je podana nova prilika, nov način, kako bodo napredovali v izobrazbi. Dolgi zimski večeri bodo nekake prosvetne šole.

Prosvetna zveza je s tem činom naredila velik korak naprej v procvit naše kulture. Pristrčno pozdravljamo to novo panogo prosvetnega udejstvovanja, ko stopa v bratski in sestrski krog povorojenček: Radio — Ljubljana, nov odsek Prosvetne zveze. Okrog naše matere centrale se zbira vedno več njenih otrok, tako imamo sedaj že jako delavne odseke kot n. pr.: Pevsko zvezo, Ljudski oder, Žensko zvezo, Slovensko stražo in sedaj še odsek Radio — Ljubljana.

Najbolj veseli so te naprave oni naši reveži, kateri delajo v rudokopih tam v Westfaliji, Loreni, Pas de Calais, Belgiji in Holandiji. Od tamkaj prihajajo stalno prošnje: Dajte nam knjige, časopise! Lažje trpimo, samo da le vidimo zapisano slovensko besedo, katere se v tujini tako redkokdaj čuje. Sedaj bomo pa večer za večerom združeni z njimi, pri istem kulturnem ognjišču se bomo gregli, slovenska beseda se bo slišala po celi Evropi: slovenska pesem bo ogrevala srca naših sester v Egiptu, naših bratov v Franciji, Italiji in Koroški. Težko čakamo ure in dneva, ko bo slovenska beseda in slovenska kultura stopila na evropsko pozorišče. Prosvetna zveza je s tem izvršila največje narodno-obrambno delo. Upamo, da bo tudi v bodoče kot svetel oblak kazala kulturno pot našemu narodu.

Graditev ljubljanske radio-oddajne postaje hitro napreduje in bo kmalu prišel čas, ko bo Prosvetna zveza prevzela postajo v svoj obrat in v svojo organizacijo. Radio bo vršil potem važno službo na polju naše prosvete in bo velik pripomoček k temu, da se bo delo po naših društvih poživilo.

Pomanjkanje predavanj po naših društvih je zelo veliko. Po deželi manjka predavateljev in snovi za sestavo predavanj. Nekatera društva, ki so ob prometnih progah in blizu Ljubljane, si pomagajo tako, da dobiva predavatelje iz

Ljubljane, za oddaljena društva pa je to težko, ker so s tem združeni precejšnji stroški. Radio bo to težavo popolnoma odstranil. V najbolj oddaljeni gorski vasi bodo imeli s predavanjem prav toliko stroškov, kot n. pr. društva v Ljubljani, namreč nič. Treba si bo nabaviti le mal radio-aparat z zvočnikom, pa bomo lahko dobili predavanja v vsako dvorano tako glasno in razločno, da bo vsem razumljivo. Poleg predavanj, ki se bodo vršila dan za dnem, večer za večerom, bo aparat prinašal najrazličnejše druge sporede: petje, godbo, opere, igre, novice, vremenske napovedi, napovedi časov, cene raznega blaga, reklame itd.

Večer za večerom bodo naša društva lahko prirejala predstave, pri katerih bo glavni sodelovalec radio-aparat. Naša društva bodo postala kulturna centrala, iz katerih se bo širila izobrazba po vaseh.

V društvih, ki imajo radio-aparate že sedaj, so radio-predstave že sedaj največja privlačnost za člane in drugo občinstvo. In vendar moramo sedaj poslušati vse prireditve v tujih, nam dostikrat nerazumljivih jezikih. Zato je razumljivo, da vsi že težko pričakujemo, da se bo oglasila v radiju tudi naša slovenska beseda.

Pa še eno veliko prednost bomo dobili z lastno oddajno postajo. Sedaj stanje radio-aparat, s katerim hočemo poslušati radio dovolj močno za dvorano z zvočnikom, od 5 do 10 tisoč dinarjev. Po otvoritvi domače postaje bomo pa lahko slišali vse njene sporede s pomočjo malega aparata, ki bo stal z dobrim zvočnikom in vsemi potrebnimi vred le kakih 3000 Din. Tak aparat bo že dovolj močan za največje dvorane. Sprejem s slušalkami bo v toliko cenejši, ker odpade kakih 800 Din za zvočnik. V bližini postaje (do kakih 30 km zvočne razdalje) pa bo mogoče poslušati s slušalkami na male detektorske aparate, katerih cena za celotno napravo ne bo šla preko 300—500 Din.

Nabava radio-aparata je vezana na gotove zakonske predpise, ki jih mora vsak lastnik radio-aparata izpolniti. Ob lasti na izvrševanje teh predpisov strogo

pazi, zato jih danes navajamo, da društva morebiti ne pridejo z njimi navzkriž.

Glavno določilo je, da si nihče ne sme nabaviti radio-aparata ali njegovih sestavnih delov, če nima zato dovoljenja od pošte. Zato se mora vsak, kdor si želi kupiti radio-aparat, najprej preskrbeti to dovoljenje. Izdajo tega dovoljenja pa naša poštna uprava zelo olajša na ta način, da se dobi na vsaki pošti posebna tiskovina, ki jo je treba izpolniti ter kolikovati s kolkom za 5 Din in priložiti kolek za 20 Din. Društva, ki so oproščena kolka na vloge, prilože le kolek za 20 Din za rešitev. Čez nekaj dni pride od poštnega ravnateljstva v Ljubljani dovoljenje nazaj, nakar je treba plačati del letne naročnine, v kolikor jo odpade na dotično četrtletje. Za vsak radio-aparat je treba namreč pošti plačevati letno naročnino 300 Din, ki se od nje plačuje vsako četrtletje po 75 Din. (Del te naročnine obdrži država zase, drugi del pa izroči radio-postaji za kritje njenih stroškov. Ta del naročnine dobiva sedaj zagrebška oddajna postaja tudi od naših slovenskih aparatov. Ko bo začela obratovati naša postaja, preidejo ti dohodki nanjo. Ljubljanska postaja bo dobivala od tega 60%, kar znaša pri današnjem številu radio-aparatov v Sloveniji okrog 20.000 Din mesečno. To pa znaša komaj tretjino mesečnih stroškov, ki jih bo imela PZ s postajo.)

Ko imamo dovoljenje poštnega ravnateljstva v rokah, si lahko pri vsakem trgovcu kupimo radio-aparat ali sestavne dele, iz katerih si aparat sami sestavimo. Če hočemo aparat ali njih dele naročiti iz inozemstva (zlasti sestavni deli pridejo iz inozemstva dokaj ceneje, kot se jih kupi v trgovini), je treba vložiti na poštno ravnateljstvo posebno vlogo

(kolek za 5 Din in 20 Din za rešitev!) za uvozno dovoljenje. Na tej vlogi je treba navesti vse sestavne dele poimenovala, poleg tega pa še tvrdko, od katere se to naroči. Tako uvozno dovoljenje pošta takoj izda, toda le tistemu, ki ima že dovoljenje za aparat sam. Kdor bi hotel torej aparat naročiti iz inozemstva, mora vložiti na pošto dve vlogi: eno na predpisanem obrazcu za dovoljenje za radio-aparat, drugo pa za uvozno dovoljenje.

Da pa ni treba čakati, dokler ne pride dovoljenje od poštnega ravnateljstva iz Ljubljane, je poštna uprava cel postopek še poenostavila. Ko se vложи prošnja za dovoljenje radio-aparata, se lahko že takoj plača del naročnine na domači pošti, o čemur izda pošta začasno potrdilo. Na podlagi tega začasnega potrdila si sme potem lastnik že nabaviti radio-aparat.

Če hoče kdo aparat, za katerega ima dovoljenje, predelati, mora zato vložiti novo prošnjo ter v nji narisati načrt aparata, kakršnega hoče napraviti. Tak načrt je treba seveda narisati v prijavo za prvo dovoljenje.

Država si pridrži pravico ob vsakem dnevnem času nadzirati radio-aparate.

Če si kdo nabavi radio-aparat brez dovoljenja pošte, mora plačati za kazen trikratno naročnino. Poleg tega se mu aparat odvzame ter ga pošta še prijavi politični oblasti v kaznovanje po določenih veljavnih zakonov.

Vse prošnje za dovoljenje radio-aparatov in za uvozna dovoljenja izvršuje za naša društva Prosvetna zveza. Prosvetna zveza oskrbuje tudi naročila radio-aparatov in njih delov iz inozemstva, oziroma daje vsa navodila v tem pogledu.

Godbeni odsek.

Na zadnjem občnem zboru Pevske zveze v Radovljici se je izrazila želja, naj bi PZ organizirala tudi godbene krožke naših kat. prosvetnih društev. Zveza namerava namreč ob priliki svoje desetletnice 1930 pokazati poleg pevске tudi višino godbene izobrazbe med našim narodom.

Oblastni odbor sam se je zavzel za našo idejo in nam obljubil vsestransko pomoč. Nameravamo že letos pričeti z godbenimi tekmami, zato pa nujno rabi-mo v ta namen statistične podatke o stanju godbenih krožkov. Vabimo vas torej, da nam javite svoj pristop k Pevski zvezi, Miklošičeva cesta 5, Ljubljana, najkasneje do 15. aprila.

Pripominjamo takoj v začetku, da ne mislimo nikogar siliti k pristopu; vsak krožek naj se povsem svobodno odloči. Izjaviti pa moramo, da se na neprigla-

šene naša organizacija v nikaki zadevi ne bo ozirala.

Prosimo, da nam odgovorite na sledeča vprašanja:

1. Kakšno godbo ima vaše društvo: a) na pihala, b) na lok, c) tamburice?

2. Kdaj je bila ustanovljena?

3. Koliko in katere instrumente godba vsebuje?

4. Koliko moči pri godbi sodeluje in ime sedanjega dirigenta?

5. Ali godba prireja koncerte in letno kolikokrat?

Za Pevsko zvezo:

Dr. Anton Dolinar, t. č. predsednik.

Ivan Pivk, t. č. tajnik.

Prosimo, da odbor društva opozori na to okrožnico voditelja godbenega odseka. Primerno bi bilo tudi povabiti k zvezi godbo dotičnega kraja, katera ni včlanjena pri društvu.

Dramatični odsek.

»Mati«, po Andersenovi pravljici dramatiziral Fr. Ks. Meško, založila in izdala Mohorjeva družba v Celju. Malokatera igra seže tako globoko v človeško srce, malokatera melodija tako razgiblje najnežnejše strune v zaklenjeni kamrici, kakor prav ta. Hvaležni pač moramo biti pisatelju Mešku za to lepo delo, ki je zmožno ogreti najbolj oledenelo srce. Scenerija je sicer bolj komplicirana, pa se da tudi krajevnim razmeram prilagoditi, tako da ne bo delala ravno sivih las našim podeželskim režiserjem. Pevske točke je uglasbil dr. Dolinar. Kompozicija je lahka, tako da jo zmorejo vsi naši podeželski zbori. Pisatelj kakor tudi komponist sta s tem delom kaj lepo počastila mater. Igra in note stanejo 14 Din in se dobe pri Prosvetni zvezi v Ljubljani.

Nove igre: Prava mati, biblična slika za Materin dan, in Kaznovana

nečimurnost, šaloigra v dveh dejanjih. Izdala in založila Slovenska Orliška Zveza v Ljubljani. Prva igrice nam podaja modro Salomonovo razsodbo, kakor jo čitamo v sv. pismu. Slična je igrici, katero je spisal pokojni g. Janez Sadar za prvi Materin dan leta 1926. Ker je snov svetopisemska in vsebina zelo primerna za praznik slovenskih mater, zato jo bodo gotovo naša društva z veseljem uvrstila med svojo dramatično knjižnico. — »Kaznovana nečimurnost« je naslov drugi igrice, kjer nastopa šest ženskih vlog. Igra je prevedena iz nemščine. Zelo primerna za dekliške odre. V igri se smeši pretirana nečimurnost, kateri se tudi naša dekleta tu in tam preveč udajajo. Igra je zabavna in hkrati obsega zdravo jedro, zato tudi vzgojna. Naroča se pri Orliški Zvezi in pri Prosvetni zvezi v Ljubljani.

Knjižnica.

Katalog slovenskih knjig. V zadnjem času so prejela (ali pa še bodo) naša društva novi katalog slovenskih knjig, ki ga je izdala »Nova založba v Ljubljani«. (Del zaloge, namreč izvodi, ki jih je prevzela Jugoslovanska knjigarna, nosi naslov te knjigarne.) V katalogu Nove založbe se nahaja najprej lep uvod o postanku in razvoju Založbe tekom zadnjih 10 let, ostali del pa obsega imenik vseh slovenskih knjig, ki se še točasno dobe v knjigotrštvu. Navedene niso samo knjige, ki so očiten in brezdvomen šund; tako n. pr. večina ponatisov »Jutrovih« romanov.

Na ta imenik opozarjamo posebej zato, ker ima z ozirom na naše knjižnice nekatere napake, ki bi utegnile kakega našega knjižničarja zavesti v zmotu. Tako je v imeniku navedenih več knjig kot še na prodaj, ki se pa v resnici v knjigarnah ne dobe več, recimo Sienkiewicz, Skozi pustinje in puščave, ali Haggard, Roža sveta (Ljudska knjižnica 17. in 18. zvezek). In tako še več drugih knjig, ki jih boš, zanašajoč se na Imenik, zastonj iskal po knjigarnah.

Druga, z ozirom na knjižnice mnogo hujša, napaka je pa ta, da navaja knjige, ki pod nobenim pogojem in v nobenem slučaju niso primerne za društvene knjižnice. Naj noben knjižničar ne kupuje knjig, navedenih v Imeniku, kakor Arcibašev, Sannin; Beraud, Križi in težave rejenega

bratca; Boccaccio, Dekameron; Calco, Cerkvene miši in drugi njegovi spisi; Dumas, Zvestoba do groba; Farrere, Civiliziranci in drugi spisi; Anatol France, Kuhinja pri kraljici Gosji nožici in tako še mnogo drugih knjig, popolnoma neprimernih za naše ljudi.

Katalog stoji torej na stališču knjigaren, trgovine, ki prodaja pač to, kar kupec želi; vsak kupec pa mora sam vedeti, kaj je zanj primerno. Ne pa tako društveni knjižničar, ki si želi zanesljivega vodnika med množico knjig na književnem trgu. Tak vodnik mu ta imenik ne more biti, kakor tudi mu bo ponekod izvrstno služil.

V pripombi »Priateljem slovenske knjige« želi Katalog nasvetov za bodoče. V gornjem sem opozoril na dve njegovi glavni napaki; če bi hotel iti v podrobnosti, bi morda oporekal še temu ali onemu, pa ni za to tu prostora in končno tudi ni tako važno. Na vsak način pa naj bi bil v drugi izdaji Katalog tak, da bi se ga mogli uspešno posluževati tudi knjižničarji. Navedene naj bi bile knjige, ki se v resnici v knjigarnah še dobe, in drugič samo za knjižnice primerne stvari; druge knjige naj bi bile označene kot neprimerne za knjižnice, morda tako, da bi se navedle posebej v Dodatku ali pa bi se sploh izpušile. Čemu delati reklamo za slabe knjige? Knjigotrški imenik (vsaj reklamni) ni bibliografija.

B. P.

Življenje v društvih.

Predavanja s skioptičnimi slikami so bila v sledečih društvih: Januarja: Turjak: Lurd, g. Zor; Šiška: Sedem zakramentov, Guvernanta, g. p. Bogdan; Uršulinke: Egipt, Jožef; Šmartno pri Slovenjgradcu: Marijino življenje, Tarzicij; Vič: Naš vsakdanji kruh, Črni maček; Bled: Egipt, Jožef, Stvarjenje sveta, Napoleon; Trnovo: Pot okoli sveta, g. prof. Šarabon; Šiška: Spiritizem, g. dr. Ehrlich; Kamnik: Spiritizem, g. dr. Ehrlich;

Kranjska gora: Spiritizem, g. dr. Ehrlich; Sv. Peter: Mala Terezika, g. dr. Ahčin; Hrušica pri Jesenicah: Sinaj, g. Kastelic; Kranj: Sinaj, g. dr. Slavič; Šiška: Sinaj, g. dr. Slavič; Uršulinke: Holandska, g. Zor; Kat. žensko društvo: Kaznovana radovednost, Snegulčica; Golnik: Francoska revolucija (film); Breznica: Cerkvena zgodovina; Sv. Krištof: London, g. Zor; Sv. Peter: Lizika, Martin Krpan, g. dr. Ahčin; Brusnice: film:

Jezusovo rojstvo, Franc. vinogradstvo, Katoliški shod; Uršulinke: Matterhorn in Monte Rosa, g. prof. Mlakar; Stari in novi zakon, g. dr. Kotnik; Uršulinke: Pij XI., g. Cegnar; Gozdovniki: Japonska, Ribničan Urban; Trnovo: Primorska, g. Likovič; Prosvetna zveza, Maribor: Spiritizem, g. dr. Ehrlich; Uršulinke: Spiritizem, g. dr. Ehrlich; Bogoslovci: Sinaj, g. dr. Slavič; Škofja Loka: Sinaj, g. dr. Slavič; Gorje: Mala Terezika, g. Markež; Vače: Pij XI.; Jesenice: Tirolska, g. prof. Mlakar; Del. zbornica: Snegulčica, Obuti maček; Naklo: Križarske vojne, g. Pivek; Sv. Krištof: Mehika, g. dr. p. H. Bren; Rakovnik: Živalstvo; Tržič: Čuda morja; Koroška Bela: Cerkev in družina; Preska: Mehika, g. dr. p. H. Bren; Vinc. konferenca: Cerkev in reveži, Vincencij; Turjak: Evh. kongres, Neprostopvoljna vožnja; Motnik: Mehika, Balkanska vojna; Kamnik: London, g. Zor; Radovljica: Zakleta ladja, Ribničan; Trnovo: Bosna, g. prof. Mazovec; Smlednik: Slaba knjiga, Hrabri krojaček, g. Šavli; Franciškanska prosveta: Matterhorn, g. prof. Mlakar. Februar: Mekinje: Monakovo, g. Čadež; Gorje: Cerkevna zgodovina, g. Markež; Žiri: Turkiški boji, Guvernanta, g. Skubic; Mirna peč: Mala Terezka; Šmarca: Napoleon, Versailles, g. Naglič; Sv. Peter: Don kihote, g. dr. Ahčin; Jesenice: Palestina, g. Kastelic; Št. Vid pri Stični: Belokrajina, Dolenjsko; Prosvetna, Maribor: Carigrad; Murska Sobota: Snegulčica, Martin Krpan, Vincencij, g. Pavlič; Rogaška Slatina: Rimsko romanje, g. Sunčič; Uršulinke: Po potih sv. Cirila, g. Steska; Šiška: Planine, g. prof. Mlakar; Šiška: Stari zakon, Modri učenec, g. p. Bogdan; Uršulinke: Stari zakon; Št. Jurij p. Grosupljin: Zakleta ladja, Ribničan; Kamnik: Marija v slikah, Obuti maček, Snegulčica; Trnovo: Narodne noše; Rakitna: Marija v slikah; Vič: Monakovo, g. dr. p. Roman Tominec; Del. zbornica: Hrabri

krojaček, Domači zapor; Sv. Peter: Tarcizij, g. dr. Ahčin; Borovnica: Lurd; Sela: Dalmacija, Nogomet, g. Tomažič; Uršulinke: Smešnice; Smartno pri Kranju: London, g. Zor; Kamnik: Matterhorn, g. prof. Mlakar; Uršulinke: Gorenjska; Franc. prosveta: Dalmacija, g. dr. Rožič; Gorje: Janezek in Metka, Smešni turisti, g. Markež; Bogojina, Orli: Cerkevna zgodovina; Rakitna: Lurd; Osilnica: Mala Terezka, g. Omahna; Del. zbornica: Prazgodovina, Hrošči, Kača, Tobak; Mladinski dom: O zvezdah, g. kanonik Sušnik; Sv. Krištof: Holandska, g. Zor; Sela: Zoološki vrt v Londonu, g. Tomažič; Franc. prosveta: Po potih sv. Cirila, g. msgr. Steska; Novo mesto: Marija v slikah, g. dr. Ažman; Gerovo: Palestina, g. Čukli; Cerknica: Zrakoplov, Hrabri krojaček, g. Turk; Kamnik: Monakovo, g. Čadež; Šiška: Naši izseljenci, g. Zor; Prevalje: Mehika; Uršulinke: Čuda morja, g. prof. Pengov; Novo mesto: Anglija, g. Zor; Gorje: Papež Pij XI., g. Markež; Šiška: Pot okoli sveta, g. prof. Šarabon; Smlednik: Čudeži Terezke, g. Šavli; Sv. Krištof: Spiritizem, g. Pleničar; Uršulinke: Naši izseljenci, g. Zor; Zveza služkinj: Križarske vojne, Modri učenec; Uršulinke: Atene, g. Zor; Jesenice: Primorska, g. dr. Žitko; Franc. prosveta: Lurd; Prosvetna, Maribor: Naši izseljenci, g. Zor; Šolske sestre, Maribor: Lurd, g. Zor; Gimnazija: Pot okoli sveta, g. prof. Šarabon; Žensko društvo: Hrabri krojaček, g. Hole; Ribnica: Koroška, g. prof. Rožič; Uršulinke: Julijske alpe, g. prof. Mlakar; Smartno p. Slovenjgradcu: Mala Terezka, Gorenjska.

Za Narodno galerijo priporočamo predavanje: Naša Galerija, opremljena z 32 slikami in tekstom, Dohodke teh predavanj naj bi društva poslala za »Narodno galerijo in Akademijo znanosti« v Ljubljani.

Vseбина: Krščanska mati. — I. D.: O vzgoji voditeljev. — Prosvetna razstava. — Radio — Ljubljana. — Godbeni odsek. — Dramatični odsek. — Knjižnica. — Življenje v društvih.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva c. 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.